

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СХІДНИХ МОДЕЛЕЙ ЛЮДИНИ

Культурологічні дослідження завжди мають певну практичну орієнтацію. Осягаючи минуле, ми прагнемо розібратися в цьому, визначити тенденції розвитку сучасного суспільства. У цьому сенсі особливо важливе значення набуває вирішення питання про моделі людини на Сході і Заході та про сучасні тенденції співвідношення Західної та Східної типу особистості. Захід орієнтований на вдосконалення зовнішніх форм і матеріальних умов соціального життя, а Схід – на вдосконалення внутрішнього світу людини, Розвиток її духовної свідомості. З цього приводу видатний індійський мислитель-гуманіст Свамі Вівекананда писав: "Людина народжується для того, щоб підкорити природу, Це справедливо, а Захід під "природою" розуміє лише фізичний, Зовнішній світ, але є ще внутрішній світ людини. І в цьому внутрішньому Світі людина Сходу – своя, Як и людина Заходу – своя у Світі зовнішньому" [3, с. 7].

Розмірковуючи про особливості західної моделі людини, І. В. Кірієвський говорить про мозаїчній особистості, яка не має стрижня істини і зв'язується в єдиний вузол розсудливим мисленням; про власність як головному атрибуті особистості. Е. Фромм пише про відчуження людей і втрати себе, своєї особистості, про конкуренцію і влади грошей. Сучасні дослідження свідчать про дух відчуження та індивідуалізму, спотворює особистість (особистість може існувати тільки у зв'язку з іншими, так як основна властивість особистості – трансцендентність). Є у всіх цих висновках одна разюча думка: особистість західної людини втрачається, і як наслідок втрати особистості – ростуть споживання та відчуження. Це стосується не конкретних людей, а того духу, який в тій чи іншій мірі властивий західному суспільству.

У західних культурах виражене прагнення до незалежності, самостійної постановки цілей, без урахування думки оточуючих, у прийнятті рішень найчастіше проти бажань і вимог соціального оточення. Велике значення надається власним думкам, без урахування загальноприйнятих норм. Вищою цінністю вважається само актуалізація і, як наслідок, задоволеність собою. Людина західних культур характеризується цінностями індивідуалізму – закритим і автономним "Я".

У східних культурах виражені прагнення до слухняності й поваги по відношенню до батьків, гармонія між власними цілями і цілями інших людей (особливо родини), врахування думки оточуючих. Вищою цінністю вважається: особистий внесок у суспільство, сім'ю, місто, село (Китай, Індонезія); бути хорошою людиною (Індонезія). Людини східних культур характеризує відкрита "Я"-концепція, він бачиться в нерозривному зв'язку з іншими.

Дені де Ружмон в книзі "Виклик заходу" називає дві видатні ідеї, характерні для західної культури: особистість і машину. Це важливо, оскільки особистість і машина протистоять один одному, а тому Захід переживає величезну психологічну напругу. "Особистість припускає індивідуальність, персональну відповідальність, тоді як машина є продуктом інтелекту, абстракції, узагальнення, тоталізації, групового життя" (Д. Судзукі "Лекції про Дзен-буддизм"). Причому поняття особистості в даному контексті слід розуміти навіть не як монаду (древніх греків), але як принцип нескінченного, всеосяжного пориву, польоту Духа за рамки всіх умовностей і кордонів. При всьому цьому, не можна не відзначити ще одну важливу рису західного менталітету – його схильність до наукового дослідження світу. Наука Заходу зайнята плетінням мереж складних методологічних досліджень і експертиз, огортаючи якими об'єкт свого вивчення вона намагається зрозуміти його і його природу.

Д. Судзукі пише: "Якими б дрібними не були осередку мережі, поки є мережа, є і те, що крізь неї вилизає, а саме те, що не може бути якимось чином виміряно. Числа йдуть у нескінченність, і одного разу науки зізнаються у власній нездатності заманити реальність у свою мережу". Виявляється, що саме Життя – ця дивовижна таємниця, для пізнання якої і створювалися науки – неминуче тікає з-під лінз мікроскопів і датчиків інших наукових приладів.

Зарубіжна сходознавча традиція так само представлена іменами: М. Мюллера, П. Дейсі, Е. Б. Коуелла, Ф. Е. Холла, Д. Дейвіса, Г. Якобі, В. Стівенсона, Г. Ольденберга. А також більш пізніми (30-60 рр. XX ст.) Представниками, такими як Х. Глазенапп, Г. Циммер, Дж. Туччі, Ф. шалле, С. Леві, Л. В. Пуссен і багатьма іншими.

Цінними і корисними для даної теми стали дослідження: Ф. І. Щербатського, Г. М. Бонгард-Левина, Н. І. Конрада, Т. С. Васильєва, М. Т. Степанянц, А. І. Кобзева, І. Е. Янгутова, так і культурологічні дослідження, що відрізняються широтою оцінок і узагальнень. Зокрема по окремим регіонам, виокремлюються такі автори: осмислення значення буддистського світогляду В. Соловйов, даосизму К. Ясперсом, А. Швейцером, багатьма іншими. Досвід зіставлення (культурної компаративістики) різних сфер життя культури Заходу і Сходу представлений в роботах В. К. Чалоян, В. М. Жирмунського, Н. Г. Шахназарова та багатьох інших авторів. Вітчизняні автори В. П. Васильєв, І. П. Мінаєв, С. Ф. Ольденбург, Ф. І. Щербатської і його школа – успішно поєднували історичний підхід з

релігієзнавчим, мистецтвознавчим, загально культурологічним. Відомий ряд конкретно-історичних робіт Г. Ф. Александрова. Нове покоління істориків-орієнталістів представляють А. С. Мартинов, Є. В. Поршнева, В. І. Рудой, Е. С. Сафронова, Л. Д. Грішелева і багато інших вчених. Серед вітчизняних авторів, які займаються даною проблематикою, В. М. Найдиш, А. С. Панарін, В. С. Стьопін.

Використана література:

1. Бердяев Н. А. Русская идея. – Харьков : “Фолио”, М. : ООО “АСТ”, 1999. – 400 с.
2. Бердяев Н. А. О назначении человека. Опыт парадоксальной этики. – М. : “Терра”, Республика, 1998. – 384 с.
3. Вивекананда Свами. Философия йоги. – М., 2003.
4. История восточной философии, (отв. ред. М. Т. Степанянц). – М. : 1998. – 122 с.
5. Коган М. С. Мир общения. Проблемы межсубъектных отношений. – М. : Политиздат, 1988. – 319 с.
6. Кальянов А. В. Деление культур на “восточные” и “западные”: Научная конференция студентов, аспирантов и преподавателей “Диалог цивилизаций: история, современность и перспективы”. Секция социологии. Российский университет дружбы народов, Факультет гуманитарных и социальных наук. – Москва. – 18 февраля 2002 г.
7. Маркарян Э. С. О концепции локальных цивилизаций. – Ереван, 1962.
8. Шубарт В. Европа и душа Востока. – М. : “Русская идея”, 1997. – 446 с. – С. 182.

Аннотация

В статье анализируются работы современных авторов-востоковедов. Основной статьи есть выявление авторами идейных доминант восточного типов культур, их соотношение с предельными основаниями культуры и диалога, что позволяет охарактеризовать эмпирические явления в социокультурной практике отношения технологически, потребительски и экспансионистски ориентированного Запада и стремящегося сохранить культурную и духовную идентичность Востока.

Annotation

This article analyzes the work of contemporary authors and orientalists. The main article is to identify the authors of the ideological dominance eastern crop types and their correlation with the ultimate foundations of culture and dialogue that allows us to characterize empirical phenomena in social and cultural relations practice technology, consumer-oriented and expansionist West and seeks to preserve the cultural and spiritual identity of the East.

УДК 1(091):14+123.11

Конончук С.

МЕТОД ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

В останні десятиліття у сучасній історико-філософській науці розгорнулася дискусія довкола підходів до філософської спадщини минулого у рамках “історико-філософської реконструкції”. Зокрема, до методології історико-філософської реконструкції звертаються у своїх працях В. Горський [1] та О. Перцев [6], натомість З. Каменський формулює методологічні засади цього напрямку дослідження [3]. Можливості історико-філософської реконструкції у вивченні середньовічної філософії розглядають дослідники-медієвісти К. Флаш та К. Паначчіо [7].

Говорячи про “історико-філософську реконструкцію”, слід навести методологічні засади, які, на думку Курта Флаша, є предметом консенсусу дослідників: “Всі ми визнаємо, що (1) неможливо викласти твердження будь-якого філософа минулого його ж словами. Будь-яке історико-філософське дослідження за мовчазною згодою виходить з того, що історик повинен підсумувати сказане філософом, надати міркуванням філософа остаточне (або неостаточне) оформлення. Історик філософії говорить своєю мовою, навіть коли він цитує без змін філософа що жив раніше. Потім, (2) неможливо мати справу з тим же самим змістом, який мав перед очима філософ минулого, навіть якщо ідеї, структури або зміст мислення філософа минулого цілком належать світові об’єктивних і вічних цінностей і смислів. <...> Крім того, (3) метою будь-якого викладу філософських поглядів минулого є розміщення їх саме в історії філософії, а не у позачасовому просторі. І нарешті, (4) ніколи не можна стверджувати, що твій виклад середньовічного філософського теоретизування є точним і вичерпним” [7, с. 232].

У свою чергу, відомий дослідник-медієвіст Клод Паначчіо, як показує К. Флаш, розрізняє у методі роботи історика філософії два основних елементи. Перший елемент – розповідь, котра прояснює (*récit explicatif*), що сприяє тому, щоб ми могли розгледіти за різноманіттям фактів у справі якийсь діяхронічний сценарій. Вона слугує відтворенню історичного інтелектуального контексту. Історик філософії розповідає про залежність філософського розвитку від культурних впливів, реакції на політичні події, соціальних детермінант та інтелектуального клімату епохи. Другий елемент – теоретична реконструкція (*la reconstruction théorique*). Історик філософії розповідає нам, до яких висновків прийшов такий-то філософ і в чому суть його тверджень. Її метою є відтворення загальної лінії розвитку філософської думки [7, с. 233].

Ми розглядаємо ці два підходи як комплементарні. Історико-філософське дослідження має стати